

BOGVENNEN

MEDDELELSER FRA FORENING FOR BOGHAANDVÆRK
REDIGERET AF EBBE SADOLIN

TITELBILD AF CARL LARSEN
(CARL RIMESTAD, SITUATIONEN I DEN FRANSKE KODDEKUNST)

3

OKTOBER 1934

KAJ BØRCHSENUS: DE »RIGTIGE« BØGOMSLAG	41
CARL RIMESTAD: SITUATIONEN I FRANSK BØGKUNST	46
C. VOLMER NORDLUNDE: INGEN NYE SKRIFTER	50
AUGUST SANDGREN: BØGBIND	52
VIGGO STEN MØLLER: »BEDSTE BØGARBEJDER«	54
SVEND DAHL, H. S. HENDRIKSEN, AAGE MARCUS, E. PAULLI, EBBE SADOLIN, GIOURD SCHULTZ: BØG- ANMELDELSER	58
MINDRE MEDDELELSER	60

Bogvennen i 1930erne

Paul-Philippe
Péronard

Allerede medens Bogvennen i 20'erne udkom som årbog, var det blevet foreslået, at Forening for Boghaandværk i stedet skulle udgive et kvartalsskrift, for i højere grad end årskriftet formåede at virke med tiltrængt aktualitet og for bedre at vedligeholde forbindelsen mellem medlemmerne.

I 1934 udkom Bogvennen efter et par års pause i ny skikkelse og med Ebbe Sadolin som redaktør. De 15-16 numre, der nu udkom op til begyndelsen af 1940'erne, er måske de, der påkalder sig størst interesse, når man ser tilbage over tidsskriftets snart 90-årige historie.

Ikke alene var tidsskriftet i den periode et levende forum for den faglige debat, det var det tillige på et niveau og med en klarhed, der gør, at det meste i dag er ligeså aktuelt.

Også i sit ydre repræsenterer Bogvennen i 30'erne det mest levedygtige i sin samtids typografiske holdning. Med Bogvennens tilrettelægning må den asymmetri-

34:1

38:1

ske typografi, som på det tidspunkt allerede havde været kendt nogle år i Danmark, have fået sit første virkelig overbevisende udtryk.

Omslaget er stramt og konstruktivt udformet, men i modsætning til megen anden typografi i den »funktionelle« stil, får tidens tilbøjelighed til teknologiforblændelse ikke lov til at dominere.

En mørk brun bundfarve, det tunge og djærve tidskriftthoved og sidens geometriske opdeling, giver lys til et lille billedfelt, som netop i kontrasten til de slagkraftige typografiske virkemidler, får mulighed for at formidle på fuldt lige fod med dem.

Det er blandt andet det klare lille billedfelt, der gør disse forside til noget særligt. For svagheden ved den »funktionelle« typografi, som den kunne ses overalt i Europa, var at den så sjældent blev samarbejdet med frikunstnerisk udtryk, med mere menneskeligt udtryk.

I sit indre er Bogvennen præget af saglighed uden at virke kedsommelig. Tilrettelæggningen er fleksibel i overensstemmelse med det levende stof og det nødvendige billedomfang, ikke overdrevent munter, men med gangsiddig anvendelighed.

Teksten løber i to spalter, og giver således mulighed for en varieret og dog ordnet billedopsætning. I det ret brede format giver de to spalter en rationel udnyttelse

SALTO'S HJORTEFAMILIE
SÅF BØJESSENS HJORTEFAMILIE

Helsides annonce for Kay Bøjesen, trykt på særligt blad og indklæbet i Bogvennen 34:1.

Opslag fra Bogvennen 34:4. Billedbehandlingen er varieret gennem numrene og langtfra altid så beskeden som her.

SITUATIONEN I DEN FRANSKE BOKGUST
AF CHR. RIMSTAD

Indførelsen i Frankrig efter Krigen fremkaldte en overordnede blomstring af 'Lektørtryk'. Ganske det samme var Tilfældet i Tyskland, hvor det i Aarene 1919-24 vandrede med illustrerede Bøger i ansaa og numrerende Oplag. Bøger som gennemgaaende nu paa Auktionsloren i Berlin selges for en Brøkdels af den oprindelige Pris. I Begreb de to store Byer er denne særlige Art Litteratur standst, det store Krise har gjort det af med Fortælleren. Lygt til at forsvare.

Det skal hvad Frankrig angaar ikke taget helt beagtsigt. Der udkommer i Paris stadig fire illustrerede Bøger, men Anvaale er minimum i Forhold til hvad det saa Lygt til for nogle faa Aar siden. Kritiskuden Begynder kan sates til Aaret 1910. I de Aar, der sidde da er forhalet, er denne Litteratur taget af standstille. De Bøger, der kommer, er Ekstraider, der lange havde været færdige, men ingen Paaefterlægger har rovet at tage Initiativet til et nyt stort og koarbart Værk. Begynder er det, si *Fables de Dupis*, der kommer med Verkerne om *Gyngene og Børn* skilde denne den moderne Franske Kunstlitteratur at standstige Tilræk, endnu ikke har set Lygt, skent den har været beløst gennem en anseelig Aaretkke.

Det er kun noget faa af de halvhuundred Forlegere, der saa si rige haft og holdes havde holdt og des illustrerede Bøger, som kan kunne forsvare. Og ikke uden har de indvillige Vikarholder, mere de har maattet overlade Respektbaldningen af deres Arbejder til Boghaandlere, der har gjort det til Spektakel sa opløste Lektørtryk, som de saa kan udfylde til Pris, der ligger tredobbelte Gaange under de oprindelige. Sels for danske Kølere kan disse nye Prisaans bive en Opmyndning til at erverve sigde af sine med flere saa hundrede Bøger. De Francon er noget til det dobbelte, har det haendte Niveau sbaas kun Interesse, saa Nødsendes selge mere end Halvdelen af det oprindelige Beløb. Det gælder en Række Værker, hvoraf flere har sats, enkelte endog noget nyt.

Værdi. Men selv om man for mange andre kommer til at betale Udgiftsopretten, er man dog heldig udfiler. Under et Ophold i Paris vil man paa alle andre Punkter haardt mærke Krisens dybe Fald. Høstleren, Restauratøren, Teatret, Magasinet — overalt kommer man til at betale uopgjætt det dobbelte, en otte Dages Ophold koster nu det samme som tidligere i femten Dage. Kun de smukke Bøger — i hvert Fald en stor Mængde af dem — kan man erverve til samme Pris eller til ringere Pris end før Faldet.

Naturligt er det flere Hundreder af Tusinder, der er udkommet imellem 1910 og 1920 (1918-faldet, Aar, hvis Mægt vi i vor Lovstillet tegner kommer til at oplyse), som forlænges er udsolgt og en hel Del af dem har ikke siden beværet Prisen, men er noget stærkt. Af Bøger fra 1918 (de Lektørtryk gennemgaaende stød paa et højt Trin og kun kunde fångde et vilkårende Bogpriser med middelmådig eller daarlige Sprog, men ikke løsnede Kunstneren) er det næsten kun *Fables* som ikke lidt har holdt Prisen, men er noget maagtt. Høgt værdet af dem alle er de Bøid, som den fremtrædende Måler *Bonnet*, en af de ti, der vil blive standende som de egentlige R-romantiser for en hel Epoken. Kunne, har illustreret med sine skønne Linsgraver *Paradisens* af Verlaten og *Opdag og Claf* af den gamle græske Digter Longan. Disse Bøger kom først udsolgt, allerede for Krigen, mellem 10,000 og 25,000 fr. Udgiftsopretten kun laa mellem 200 og 300 fr. Ogaa haas andre Værker, og flere og flere med *Boites de Japans de Angélique* (Melrose Roman), har mangfoldigt doret Pris.

Blant de senere Værker, indbefattet de Tidens 10 Aar, vi angaar, er det ubestriktige Sjogæter Værker, alle illustrerede. Krøgløber, som har *Trois*. Han sates for en af det moderne Frankrigs bedstselgende Målere, hans Fæver har som haas Ludvig's *Vindblæst*, en Frygtfuld Interieur, mellem som tiller kun i *Ugny Meddelning* til alle de rest formaltulke Krøgløber, den Skole, som hos en Lektører er den typiske Repræsentant for Op-

saa som Aquareller og Tegner er han latter Nørve, og derfor kan de Bøger, han har illustreret, i særdeleshed *Reinold Dørgelle*, kommet frem i allerførste Række.

Af Sjogæters for almindelige Bogpriser let overkommelige Bøger skal vi nævne haas *Bedrag* til *Thuders* smukke Værker, som udsaa paa *Lithauer af France* for en halv Sæns Aar siden. Skønt *Lithauer* *Mariane Bøyer* er et vakkert Værk og saa sates i hvert Fald for den mest porske af de Forvoldinger, som *Flasbort* Roman har opkommet, og udsolgt for at *Anden* *Bonnet* af *Flasbort* er et Værk med skarp Karakteristik (indser snarere end *Daumen*, men med noget af den samme færdige Guldgløbet), saa man dog give Sjogæters *Fæstprisen* *Hans Education* *Jomfru* er et Mestværk, hvor baade Tegningerne og Aquarelterne er Vidunderlyst om disse *Tenperament*, der er *Drivkraften* i hans Kunst. Man kan satsaa staa, som man kunde i sin Tid, fra dette rige og dybe Værk uden at tage alle Bindene, af hvilke flere er udsolgt. Kun de tre, vi har nævnt, har virkelig Interesse, og vi vil vilge, at Papiret, naar man ikke er sa holdig at faa et Eksemplar paa *Lithauer*, er tilfredsstillende. I *Thuders*, Grad er af Sjogæters *Anden*, der kun er

Forrige Tegning af Chas. Laboulaye til Gode's 'L'opéra Merveilleux'

Træne af Dørgelle til 'L'opéra Merveilleux' af P. van Oden

Særtryk indlagt i Bogvennen 34:3. Axel Salto skar det knækkede træ som hyldest til bogbinder August Sandgren ved dennes død.

af pladsen, samtidig med at rimelige, læsevenlige linie-længder sikres.

I det hele taget har den »funktionelle« typografis ideologi ikke fristet de drevne tilrettelæggere til at sætte læseligheden over styr. Allerede her var man klar over, at som brødskrift var groteskskriften (uden seriffer) ringere i henseende til læselighed, end de klas-siske antikvaskrifter (med seriffer), selvom grotesken mere umiddelbart harmonerede med tidens program. Brødteksten er Baskerville med behagelig satsbehand-ling, medens rubrikker og manchetter er Futura, en groteskskrift brugt helt i overensstemmelse med sine egenskaber.

Det ordnede og saglige helhedsindtryk støttes af de ensartede artikeldrykninger, med en kort manchete i petit, som introduktion til forfatter og emne.

Bagest i de redaktionelle sider er pladsen reserveret »mindre meddelelser«, boganmeldelser, notitser om foreningens arbejde o.l., stadig i samme spalteopde-ling, men i en mindre skriftgrad.

Også annoncerne er ordnede i overensstemmelse med de saglige principper. Med en sympatisk tanke er de samlede på sider for sig, og trykt på et kulørt papir, hvor de skiller sig behørigt ud fra det redaktionelle stof. Annoncerne, som først blev indført i Bogvennen med denne række, ytrer sig relativt roligt i to-spaltet orden, og breder sig kun i tilfælde, hvor annonceud-formningen også har kunstneriske kvaliteter.

Efter nogle år og i alt 8 numre, blev man i 1938 klar over, at man ikke kunne gennemføre tanken om Bog-vennen som kvartårsskrift og med den ønskede aktua-litet. I februar 1938 kom Bogvennen nummer 1, som »halvbind af en Aarbog«.

I stedet for den tidligere rækkes udprægede tidsskrift-karakter, også i hæfternes udformning, gik man derfor over til et almindeligt bogformat, der svarede bedre til indholdets art. Samtidig forsvandt næsten fuldstændig den asymmetriske typografi, medens antikvaen indfør-tes også i rubrikker m.m. Kun afsnittet »Mindre med-delelser« beholdt spaltedelingen.

Omslagets forside fik symmetrisk opbygning, en ramme om og det samme ret kraftige hoved, som tid-ligere, blot i reduceret størrelse. Og også her afsattes et felt til vekslende omslagsvignet.

FEBRUAR 1938 NUMMER 1

BOGVENNEN

MEDDELELSER FRA
FORENING FOR BOGHAANDVÆRK
STIFTET 1888

INDHOLD:

Erik Zahle: Xylograf F. Hendriksen	1
Henrik Bramsen: Niels Skovgaard	13
Niels Petersen: Thorvald Bindebøll, Joakim Skovgaard	23
Jørn Rubow: Maillol	65
Ebbe Sadolin: Grafisk Cirkel	72
Erik Zahle: Forening for Boghaandværks 50-Aars Jubilæum	78
Mindre Meddelelser	92

REDAKTØR: EBBE SADOLIN

I Kommission for Boghandelen Rasmus Navers Forlag København

Bogvennens forside, som den kom til at se ud i den ny række, fra 1938. Vignetfeltet har en svag gullig farve.

Nu var Bogvennen i sin udformning tilbage på mere traditionel grund, men stadig helstøbt, og med en vis friskhed på grund af den store brødskriftgrad, og et næsten uroligt satsbillede.

For begge rækker gælder det, at udformningens kvaliteter til fulde modsvares og kompletteres i indholdet. Man kan undre sig over, at det i ti år kunne lade sig gøre at samle så megen kompetence, af så varieret art, og tillige med så meget engagement.

I spalterne færdedes så forskellige kapaciteter som for eksempel Henrik Bramsen, kunsthistoriker, Hakon Stangerup, kritiker, Niels Petersen, bogbinder, Erik Zahle, museumsinspektør, Aksel Jørgensen, maler, Volmer Nordlunde, bogtrykker, K. F. Plesner, dr.phil., Knudaage Riisager, komponist etc.etc.

De skrev alle om ting, som netop de var meget vidende om og engagerede i. Og der var intet i vejen for,

Index:
37: nr8
40: nr4
45: nr4

Opslag fra Bogvennen i den ny række, 45:4. Den ny rækkes bogpræg er tydeligt i forhold til de forudgående hæfter. (Ill. s. 9).

Johannes Larsens portræt af xylograf F. Hendriksen ved dennes død, 38:1. Det var Hendriksen, som satte Johannes Larsen i gang med træsnitgenren ved bl.a. at vise ham englænderen Thomas Bewick's fremragende xylografier fra slutningen af 1700-tallet.

at man uddelte hug overfor bogarbejde, som man ikke fandt kunstnerisk eller fagligt forsvarligt. For eksempel skrev J. A. Bundgaard om fantasiløse og fattig skolebogsudformning, Kaj Borchsenius skrev om gode og dårlige bogomslag. Den slags kan man lede forgæves efter i de nyere årgange, selvom behovet ikke synes mindre påtrængende. 37:123 37:150 34:41

Selvom det naturlig nok var vanskeligt at give numrene øjebliksaktualitet, lykkedes det alligevel at fastholde små serier af højt kvalificeret polemik. Der er betragtninger i en artikel af Nordlunde, om engelske bøger, og udvælgelsen af årets bedste bogarbejder, der ligesåvel kunne forny grundlaget for dette arbejde i dag, som det kunne i 1934. 34:3

Der er også, især i de senere numre, lange grundige artikler, der præsterer virkelig kvalificerede indføringer i deres emne. Og jævnsides med disse skrives der kort om vekslende emner, om personer, om teknik. Kort og bredt om bindteknik af August Sandgren, med en fin håndværkers kritik af forlagsindbinding, eller om Holbergs exlibris for specialister, af T. Glahn. Hæmningsløse betragtninger af Mogens Zieler, eller 34:52 36:94 40:221

Smaa tynde Versbøger, illustreret af en dristig Ungdom der gav Fanden i Salonen og de officielle Udstillinger. Uortodokse og temperamentsfulde Tryksager, som maa have faaet velopdragne Typografer til at gispe. Og Tidsskrifter, aabenhartige Manifeste hvor Foraaret spirer, hvor man fægter

Tegning til *Shéhérazade* af Danoyer de Segonzac.

og stanges, rakker ned paa hele Universet og lovpriser hinandens Genialitet.

François Bernouard aime d'amour les machines, les papiers, les encres. Aussi les livres qu'il imprime ont une âme... skriver Jean Cocteau i en Fortegnelse over Bernouards smaa Værker i Anledning af en Udstilling. Og hans Bøger har en Sjæl.

De er ikke alle lige godt trykt, hvis man skal anlægge en kritisk Mine. Farveføringen er uegal, sommetider dejer Bogstaverne, der har været Blus paa den Esse, men trods alle tekniske Skavanker peger de fremad. Det er Kunstnerne, som tilfører Bogen nyt Blod, de stoler paa Øjet, hvor Typografen er hemmet af faglig Uddannelse og Tradition.

Jeg blader i et lille Hefte, nogle Digte af en Japaner der hedder Komaki Ohmia, illustreret af Foujita før han blev

mondæn. Saaledes digter Monsieur Chrysantemum, saaledes føler Ungdom fra alle Lande, naar de staar midt i Foraaret og er Medlemmer af en Bande kunstneriske Rebeller. Ingen Tegnsætning og alt det dér, bare Verslinierne, en Stump Melodi og Himlen over Paris:

SHÉHÉRAZADE

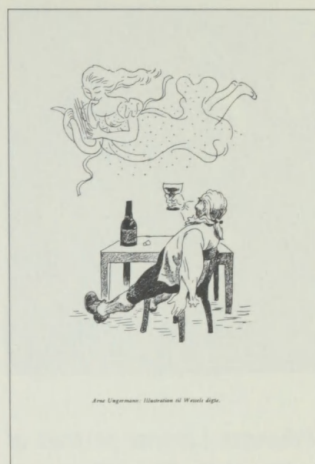

Tilbladet til *Shéhérazade*.

- 34:46 om situationen i fransk bogkunst af Chr. Rimestad. I næsten hvert nummer bringes desuden en lille grafisk perle i særtryk. Det er arbejder af meget forskellig karakter, men hvergang udsøgt i sin art. Som eksempler kan nævnes Carl Jensens portræt af Anker Kyster 34:nr2 i fornemt litografi, Axel Saltos hyldest til August Sandgren ved dennes død eller Mogens Lorentzens uprætentjømse udkast til Wessel-illustrationer. Højdepunktet i rækken af særtryk må være portrættet af xylograf 35:nr4 Hendriksen, skåret til Bogvennen ved Hendriksens død af Johannes Larsen. 38:nr1

Det kan ikke være tilfældigt, at det var med en tegner som redaktør, at Bogvennen opnåede denne vitalitet. Netop en tegner måtte være den rigtige til at give enhver sit i bogens samarbejde. Tegneren måtte naturligt være lige vant til at forhandle med forlæggeren, forfatteren (fra enhver faggruppe) og med håndværkeren. Og samtidig være den, der kunne vurdere visuelt, for det visuelle var den gang som nu bogens væsentligste aspekt.

At man også fandt tegneren, der kunne alt dette og mere til, dét var bedriften i Bogvennen i 30'erne.

Bilag til Bogvennen 1938, nr. 1. Tegning af Arne Ungermann til Foreningens Wessel-bog.

GRAFISK CIRKEL

»Grafisk cirkel har allerede udgivet en smaa bøger, men de har kun været beregnet for dens 12 medlemmer, og dette er første gang, offentligheden faar noget mere at vide om cirkelens virksomhed.

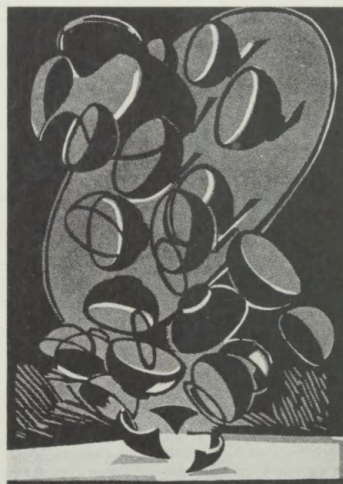
GRAFISK CIRKEL er en mellemting mellem en studiekreds og en bibliotekklub, eller rettere sagt, den er baade-og, for dens medlemmer laver selv bøger, diskuterer dem og beholder saa bøgerne for sig selv. Derfor er denne cirkel saa godt som ukendt uden for den lillebitte kreds af direkte implicerede, tiltrods for at den allerede har en længere række publikationer at opvise.

Kredsen bestaar af en række yngre fagfolk, der har fundet hinanden i fælles interesse for dette og hint inden for bogtrykket, og denne interesse har altsaa vist sig at være saa stor, at de ikke blot nøjes med at give den udløb i diskussioner og bladartikler, men at de ogsaa hver for sig prøver paa at omsætte deres ideer i smaa bøger, som de saa i fuldfærdig form forelægger for kredsen.

»Cirklen« har 12 medlemmer, hvoraf hver har forpligtet sig til en gang om aaret at udsende en lille bog, som han selv bekoster. Hvordan den skal se ud, form og indhold, det maa han selv om - men samtidig med, at bogen gaar ud til medlemmerne, udsendes et lille kort med plads til at indføje skriftlig kritik, og dem faar han saa tilbage i udfyldt stand. Saa ifald han enten har ladet sin fantasi løbe løbsk, eller han paa den anden side har vandret for langsomt frem ad den slagne landevej, saa faar han det omgaende at vide i rene ord fra kollegerne.

Grafisk Cirkel

73

Træsnit af Axel Salto til en af de seneste publikationer.

På sidste side i *Bogvennen* nummer 1, i 1934, oplyses 34:20 det, at redaktøren er tegneren Ebbe Sadolin, Kongensvej 22, Frederiksberg. Vil man henvende sig i dag, 46 år efter, er adresse og telefonnummer det samme som oplyst i 1934. Det er kun den automatiserede telefoncentral, der røber det halve århundrede, der er gået.

En stor del af stoffet i *Bogvennen* fra perioden under Ebbe Sadolins redaktion er kendetegnet af den samme aktualitet, men de kvaliteter, der er iøjnefaldende for en nutidig læser, gøres der ikke stor stads af på Kongensvej. Beskedenhed må være et træk, der gør gode redaktører, for Ebbe Sadolin ser ikke sin indsats i 30'erne som noget særligt, og i hans egen beskrivelse var det nærmest tilfældigt, at han blev *Bogvennens* redaktør.

*Havde de foregående årgange af tidsskriftet været med til at inspirere til arbejdet som *Bogvennens* redaktør?*

Det kan man ikke sige. Jeg har kun dunkel erindring om de tidligere numre. Jeg var menigt medlem af F.f.B. og havde illustreret et par bøger. Når jeg kom ind i arbejdet med *Bogvennen*, var det vel nærmest, fordi jeg havde min gang i de boginteresseredes kredse. Det er vanskeligt at afgøre, hvorfra den megen aktivitet på dette felt kom.

Samtiden var fuld af bevægelse på det kunstneriske, i det hele taget det kulturelle område. Noget som må

*Opslag fra *Bogvennen* i den ny række, 38:72. Artiklen om Grafisk Cirkel er af Ebbe Sadolin, og som sædvanligt er der smukt og spændende billedmateriale til rådighed. (Ill. side 10).*

have kendetegnet tiden er diskussionen. Jeg husker de mange møder, man mødte op til, som spændende diskussioner, med levende og argumenterende indlæg.

Vi var måske ikke særlig politisk motiverede, men alligevel var der mange ting, der kunne engagere én. Det kunne ikke undgås, at f.eks. en mand som Poul Henningsen, PH, virkede inspirerende på én, ikke mindst i kunstnerisk henseende. Og uden samarbejdet, samværret mellem mange forskellige, kunne der vel næppe komme spændende resultater ud af det.

Begyndelsen var for mig oplevelsen af mødet med boghaandværkets kunstnere og fagfolk, ofte forenede i samme personer. Der var ikke så få blandt fagets folk, der var enestående fængende og foretagsomme. Det var de gamle, Hendriksens, både den gamle far og sønnerne, som ikke var helt upåvirkede af faderens dominans, de fremragende bogbindere Anker Kyster og August Sandgren, og Nordlunde, Johan Olsen og Niels P. Thomsen, den gode bogtrykker fra Holstebro.

Og så var der de unge – mine jævnaldrende. Det er jo Grafisk Cirkel, med folk som Thejls, Aage Wantzin, Hugo Sørensen og Viggo Naae, der står centralt for mig i denne periode. Det var vel nok herfra den inspiration kom, der skulle starte Bogvennen igen efter afbrydelsen i begyndelsen af 1930'erne.

Medlemmerne af Grafisk Cirkel betragtede ikke sig selv som kunstnere. De var håndværkere – dygtige håndværkere – og de nåede blandt andet deres resultater gennem grundig, men høflig kritik af hinandens arbejder.

De var alle fagfolk, der havde muligheden for selv at producere småbøger, for at vise en eller anden særlig løsning, for at eksperimentere, og i hvert tilfælde, for

Forfatteren Mogens Lorentzen causerer i det Kongelige Bibliotek for medlemmer af forening for Boghaandværk. Tegningen er som denne artikels øvrige af Ebbe Sadolin.

Bibliofilklubmedlemmet Chr. Christensen, Den Kgl. Porcelænsfabrik.

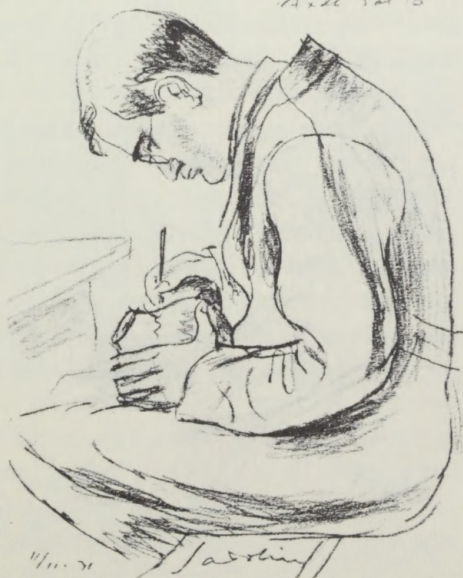
Knud Hendriksen, søn af xylograf F. Hendriksen, og som faderen og broderen aktivt boginteresseret.

To markante kunstnere i 30ernes bogsammenhæng, tegneren Sikker Hansen og tegneren, maleren og keramikeren Axel Salto.

Sikker Hansen

Axel Salto

at lære noget af det. Og der blev også virkelig eksperimenteret! En gjorde for eksempel det forsøg at sætte sin bog med samme skriftgrad helt igennem, fra titelblad til kolofon, i andre tilfælde var det indbindingen. Særlig sprælsk var en mindre bog om Jacob Erbar, trykt på tykt gulligt lakeret karton, og med en art komfurplade med cement og småsten på bindets forside!

Men så var det selvfølgelig også folk, som samtidig kunne lave smukt klassisk boghåndværk, når de ville.

De små bøger blev forelagt Cirkulens øvrige medlemmer, med et lille kort vedlagt, hvorpå de kunne – og skulle – anføre deres kritik af arbejdet overfor den kollega, der havde præsteret det. Det var en effektiv måde at opnå en god faglig bevidsthed, og vel også medvirkende til, at flere af dem blev indstillet på at gøre sig gældende i den faglige debat ivotrigt.

Dertil kommer, at det var usædvanlig flittige mennesker, folk som lavede tryksager hele dagen, og så endda havde lyst til at eksperimentere videre i fritiden, for deres fornøjelses skyld. Som eksempel kan jeg huske en søndag, hvor både Aage Wantzin og hans kone, jeg selv og min do, sad ved vores store bord og håndkolorerede illustrationerne i et oplag af Aarestrups Ritorneller.

43:206 Bibliofilklubben var også et eksempel på dette aktive samvær. Her mødtes man omkring sin fælles interesse i en gruppe, der ikke var større, end at man virkelig kunne få udbytte af hinandens synspunkter, men samtidig stor nok til, at der også var mange synspunkter, der kunne mødes og udvikles. I Bibliofilklubben var der folk som Chr. Christensen, Müllertz, Plesner, der også skrev til Bogvennen, og mange flere.

Det er jo ikke kun fagfolkene, som viser stor viden om typografi og boghåndværk i Bogvennens spalter. Blandt andre røber Du jo også selv stor indsigt i de faglige forhold i dine artikler.

Det var mere almindeligt at tegnere på den tid havde ret stor bevidsthed om bogen og de tekniske forhold. F.eks. brugte de københavnske dagblades tegnere i meget større omfang end nu. Og særlig i forbindelse med bladenes søndagstillæg, magasinerne, havde tegnerne lejlighed til at stifte bekendtskab med teknikken. Til søndagstillæggene tegnede stort set den samme kreds, uanset hvilke bladhus de i øvrigt var knyttet til. Det var noget i retning af Tordenskjolds soldater, men man lærte meget af det. Den to-spaltede tilrettelægning af bogen Frederiksberg Have, som jeg lavede i 1935, var i nogen grad inspireret af den letlæ-

36:97

Johannes Larsen, medens han skærer portrættet af xylograf Hendriksen til Bogvennen. Se s. 9.

Ib Andersen

Tegneren og arkitekten Ib Andersen, en af vore største bogkunstnere, her tegnet før en fernissage på »Grønnin-gen«.

Aksel Jørgensen

2/3 39

Maleren, professor Aksel Jørgensen, leder af Grafisk skole på Kunstakademiet, som hos mange af sine elever vakte interessen for illustration og bogkunst.

selige avisspalte. Det har også haft betydning, at en mand som maleren Aksel Jørgensen, der var professor på Grafisk Skole, på Kunstakademiet, interesserede sig for det illustrative, og for bogen. Jeg kom også selv i perioder på Grafisk Skole, men jeg lærte nok mest af fagfolkene, blandt andet i venskabet med Nordlunde.

Ib Andersen, som også var med i kredsen omkring Bogvennen, lærte jo meget af Gunnar Biilmann Petersen, der var hans gode ven, og »professor i skrift« på Kunstakademiet. Han betød også meget for Povl Christensen som boggrafiker, ved jeg.

Der kom jo også inspiration fra udlandet, vi rejste jo alle. Det var ikke så meget Tschichold, der interesserede, mere den franske og engelske bogkultur. I Paris var vi en lille gruppe med bl.a. Erik Seidenfaden, der mødtes jævnligt på en bestemt café. I England boede jeg også i perioder, medens jeg blandt andet illustrerede en bog af Eric Dancy om Hyde Park. Den engelske bogkultur kunne man jo lære meget af.

Også udenlandske blade kunne inspirere. Måske i særlig grad de franske tidsskrifter, fordi de havde jo fremragende tegnere. Le Rire med en tegner som Chas Laborde f.eks., jeg tror, jeg har nogle stakke af dem i kælderen endnu. 34:47

Men der udkom da også mange spændende ting i de år herhjemme, der er mange af dem, der stadig står som god bogkunst. Tænk på Saltos bøger, eller Steen Eiler Rasmussens. Hans Kinadagbog fik vi ham til selv at anmelde, det samme gjorde Salto med en af sine eventyrbøger. De gav gode forklaringer på deres valg. 36:96 36:97

Vi havde heldigvis danske forlæggere, som turde give frie tøjler til kunstneriske eksperimenter. Det var f.eks. Asger Fichers Forlag, Carit Andersens og Navers. Og der var Aage Marcus' udgivelser. Desuden ordnede han vistnok også det typografiske for Johs. V. Jensen, som var meget interesseret i boghåndværk. Marcus er jo en stadig kilde til opmuntring. Når jeg føler alderen trykke, er det prægtigt at se den gamle herres fine form.

Kai Friis Møller var også levende interesseret i bøger og bogkunst i denne periode, det kan næsten undre, at han ikke var blandt de skrivende i Bogvennen.

Han var jo kendt for sin skarpe tunge og hvasse pen, og jeg var nok lidt bange for ham.

Kom der ikke protester mod Bogvennens udformning, som jo må have virket provokerende moderne på nogle i 1934?

Noget har der vel været fra ældre medlemmer, der ikke syntes, det var fornemt nok. Men i det store og hele kunne ingen virkeligt protestere, for det var lutter gode kendte folk, der stod bag. Desuden var der fornuft i det, et tidsskrift skal være et tidsskrift, derfor gik vi også over til den mere traditionelle bogform, da det egentligt tidsskriftprægede stof ikke i længden slog til.

De fleste gode tidsskrifter har altid måttet leve med store økonomiske problemer. Hvordan var forholdene for Bogvennen?

Jeg mindes ikke, at vi havde store problemer, det økonomiske trådte helt i baggrunden. Jeg kan såmænd ikke engang huske oplagstallet. Men der var også mange gode kræfter samlet om Bogvennen, også til at klare produktion og de praktiske ting på den bedste måde.

Grafisk Cirkel er en vigtig del af din beskrivelse. Synes du der mangler den slags initiativer i dag?

Initiativer er der vel altid brug for. Håndværkerne skulle måske eksperimentere mere, men teknikken er en ganske anden nu, og det gør det nok svært. Men den aktive interesse for boghåndværket og bøgernes udseende findes efter min mening stadig nos nogle, bl.a. hos Austin Grandjean, Christian Ejlers, Erik Dal, Ellegaard Frederiksen, og den interesse må man håbe vil fortsætte.

Møde i Bibliofilklubben i Karnappen, Mogens Møllertz taler.